

بررسی تغییرات ژئومورفولوژی ساحلی و اقلیم و تأثیر آن‌ها بر اکولوژی درختان حرا (مطالعه موردی خور بساتین)

حمید داودی^{1*}؛ حسین نگارستان² و³؛ محمد صدیق مرتضوی⁴؛ محمدرضا غریب رضا⁵؛ علی اکبر نوروزی⁵

¹ موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، تهران

² دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

³ مرکز اقیانوس‌شناسی چابهار

⁴ پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان، موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و

ترویج کشاورزی، بندرعباس

⁵ پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری، سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، تهران

*مسئول مکاتبات: hdda1347@gmail.com

چکیده: خور بساتین در خلیج نایبند و در سواحل شمالی خلیج فارس در استان بوشهر واقع شده است. این خور به لحاظ دارا بودن شرایط ویژه اکولوژیکی خاص، جایگاه رشد گونه‌های جانوری و گیاهی متعددی از جمله مرجان‌ها، علف‌های دریائی، گیاهان شورپسند و جنگل حرا است. سواحل ایران و خورهای آن دو گونه از درختان مانگرو را در خود جای داده‌اند که عبارت‌اند از مانگروی خاکستری (*Avicennia marina*)، با نام محلی حرا و مانگروی قرمز (*Rhizophora mucronata*)، با نام محلی چندل. منطقه مورد مطالعه فقط دارای نوع حرا است. جنگل‌های مانگرو اغلب مهم‌ترین پناهگاه برای پرندگان، پستانداران، ماهی‌ها، خرچنگ‌ها، نرم‌تنان صدف‌دار و خزندگان است. یکی از مهم‌ترین جذب‌کننده‌های فلزات سنگین هستند که از این طریق مانع ورود آن‌ها به چرخه غذایی می‌گردند. همچنین با به دام انداختن رسوبات باعث جلوگیری از تجمع آن‌ها بر روی مرجان‌ها شده و از سفیدشدگی مرجان‌ها جلوگیری می‌نمایند. این درختان بهترین محافظان فیزیکی سواحل هستند که قادرند سواحل و جمعیت ساکن آن را از سونامی‌ها و طوفان‌های دریایی حفظ نمایند. تغییرات رژیم جزر و مدی، تغییرات هیدرولوژیکی و همچنین بالا آمدن آب دریاها چه از طریق فعالیت‌های انسانی چه به صورت طبیعی باعث تغییر در توزیع و گسترش درختان حرا می‌گردد. از عوامل اصلی و کنترل‌کننده توزیع درختان حرا در جهان می‌توان به اقلیم، زمین‌ریخت‌شناسی ساحلی، رسوب، جزر و مد، ورودی آب از سمت خشکی و رژیم هیدرولوژیکی منطقه اشاره کرد. هدف این تحقیق بررسی رابطه تغییرات انسان ساخت در خور بساتین و اثرات تغییرات اقلیم بر روی اکولوژی درختان حرای این خور است. به این منظور، با استفاده از تصاویر ماهواره‌ای و پیمایش‌های میدانی تغییرات ایجاد شده و اثرات آن در طی سال‌های گذشته مورد بررسی قرار گرفت. از سوی دیگر با مطالعه آمار بارندگی و تطبیق آن با تصاویر ماهواره‌ای و گسترش و کاهش وسعت خورها و مقایسه آن با تغییرات ایجاد شده توسط انسان، دلائل اصلی خشک‌شدگی درختان حرای منطقه مشخص گردید. نتایج تحقیق نشان داد که عامل اصلی در خشک‌شدگی درختان حرا، تغییرات مورفولوژیکی ایجادشده در دهانه خور بساتین است. همچنین نتایج تحقیقات نشان داد تغییرات بارش به‌عنوان یکی از پارامترهای تغییر اقلیم مهم‌ترین عامل در کاهش و یا افزایش سطح خور بساتین در طی سالیان گذشته بوده است.

کلیدواژه‌ها: بوشهر، جنگل حرا، خلیج فارس، خور بساتین، تغییر اقلیم، تغییرات زمین‌ریخت‌شناسی